Управління культури Полтавської обласної державної адміністрації

Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. О. Гончара

Пам'ять про полеглих – в серцях живих

"Свою юність війні віддали..."

Молоді поети, літератори-полтавці, загиблі в роки Другої світової війни

ВИП. 2

Полтава – 2016

91.9: 83.3(4Укр)6
С 25

Упорядник : Надія Михайлівна Требіна

"Свою юність війні віддали..." : молоді поети, літератори-полтавці, загиблі в роки Другої світової війни : біобібліографічна розвідка / упорядник Н. М. Требіна; обласна бібліотека для юнацтва ім. О. Гончара. – Полтава, 2016. – Вип. 2. – 24 с.

У другому випуску посібника представлені віднайдені останнім часом матеріали про маловідомих поетів, літераторів, уродженців нашого краю та тих, хто пов'язаний з ним, які загинули в роки Другої світової війни.

Ця розвідка адресується, насамперед, молодим користувачам бібліотек, краєзнавцям, вчителям, бібліотекарям.

Обласна бібліотека для юнацтва ім. Олеся Гончара, 2016

ЗМІСТ

Передмова.....4

Артеменко П. І. 4

Вер (Черевко) В. П. 6

Гончаренко І. Г. 8

Гребінка Л. Є. 9

Зимний (Писаревський) Л. Я. 11

Котов Б. О. 12

Мартиненко (Кутковий) І. 14

Семенов Д. З. 15

Суржко П. А. 17

Тарнаруцький Р. Є. 18

Цапир Я. А. 19

Шутір П. А. 21

ПЕРЕДМОВА

Пішов він, як і всі, за день на смертний бій
І молодим лицем упав в криваві трави...
В. Сосюра

Бути і солдатом, і поетом,
Ви навчились, хлопці, до пуття!
Л. Левицький

Сімдесят п'ять років тому фашистська навала окупувала українську землю. Пекельними колами війни пройшли сотні тисяч полтавців. Двадцять друге червня, День скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні, – це своєрідний похід кожного з нас в історію свого роду.

Ми знову воскрешаємо одну зі славних сторінок полтавського письменства, підготувавши другий випуск біобібліографічного посібника про загиблих у вирі війни молодих поетів, літераторів.

Згадаймо маловідомих широкому загалу молодих наших земляків та тих, хто пов'язаний з Полтавщиною, які словом і зброєю воювали на фронтах, в партизанських загонах та героїчному підпіллі, рядки їх перших поезій та віршів, написаних у полум'ї Другої світової війни.

В порядку алфавіту подано портрети, життєписи, матеріали про творчість поетів, літераторів, рядки з їх творів, які вдалося відшукати останнім часом, вибіркові списки літератури про них.

АРТЕМЕНКО ПЕТРО ІВАНОВИЧ

(02.05.1918 – 05.04.1942)
український поет, педагог

Народився Петро в с. Губське, нині – Лубенського р-ну Полтавської області в сім'ї коваля. Змалку дуже любив книжки. Закінчив сільську школу, навчався на філологічному факультеті Лубенського та Ніжинського педагогічних інститутів.

Вірші почав писати в Ніжині, як учився в інституті. Перші Петрові твори звучали молодою силою, щастям буття. Рік він працював у чернігівській газеті. Повернувшись у Лубни, викладав в інституті.

Коли над країною нависла небезпека, Артеменко робить все, щоб бути якнайбільше корисним. В липні 1941 року його залишають для підпільної роботи в тилу ворога. Виконуючи завдання, Петро вів активну підривну роботу, писав вірші, якими гнівно картав фашистських загарбників, закликав молодь до боротьби.

На початку 1942 року гестапівці заарештували багатьох підпільників, серед них і Петра. 5 квітня 1942 року їх розстріляли в яру під Лубнами.

1961 року Петра Артеменка посмертно прийнято до Спілки письменників України, а через рік у видавництві "Молодь" вийшла його перша книжка **"Пісня моєї юності".** Його ім'я викарбуване на мармуровій дошці в Київському Будинку письменників серед імен поетів-воїнів, посмертно прийнятих до Спілки. 1967 року на Полтавщині встановлено обласну премію ім. П. Артеменка. Ім'я поета носять вулиці у селах Михнівці та Губському Лубенського р-ну.

Смерть ворогам!

Великий гнів мого народу
Фашистських гадів спопелить.
Хто посягає на свободу –
Тому не жить!
Фашистам вік не загасити
Життя багате і ясне.
Давно народ мій так говорить:
Хто сіє вітер – бурю жне!

ЛІТЕРАТУРА

Артеменко П. І. Поезії / П. І. Артеменко. – К. : Молодь. – 115 с.

Давиденко Є. Недописані вірші / Є. Давиденко // Зоря Полтавщини. – 2013. – 30 квіт. – С. 2.

Петро Артеменко : [коротка біографія, поезії] : Розіп'ята муза : антологія укр. поетів, які загинули насильницькою смертю : у 2-х т. / укладач Ю.Винничук. – Львів, 2011. – Т. 2. – С. 283–284.

Назаренко Р. Розстріляна пісня / Р. Назаренко // Назаренко Р. Уроки літератури рідного краю. – Полтава, 2005. – С. 35–46.

Самойленко Г. Артеменко Петро Іванович / Г. Самойленко // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2001. – Т. 1. – С. 670.

Петро Артеменко : [коротка біографія, поезії] // Прапори і багнети : збірник / упорядник І. Гончаренко. – К., 1986. – С. 151–157.

ВЕР (ЧЕРЕВКО) ВІКТОР ПРОКОПОВИЧ

(07.10.1901 – травень 1944)

український поет, авангардист, футурист

Народився у м. Полтава у родині залізничника. Спочатку навчався у рідному місті, а коли батьки, шукаючи кращої долі, переїхали до Узбекистану, то Віктор продовжив навчатися в російськомовній школі м. Коканд. Згодом там же 1917 року закінчив комерційне училище.

Революційні події 1917 року змусили Вікторових батьків повернутися на батьківщину, до Полтави. Юнак, не знайшовши тут роботи, вступив до загону Червоних Партизанів, а вже 1918 року став бійцем Червоної Армії. Всю громадянську війну він провів у боях, мав поранення, брав участь у штурмі Перекопу. Демобілізувався 1923 року.

Працював на Севастопольському Морському заводі (1924–1925 рр.), писав перші вірші, друкував їх у періодиці. 1925 року переїхав до м. Харкова, яке було в той час столицею України, де й розпочав справжню літературну діяльність. Ставши членом літературного товариства "Нова генерація", отримав змогу друкуватися в однойменному журналі, журналах "Всесвіт", "Нова громада".

Зі спогадів Олексія Полторацького (головного теоретика і головного репортажиста журналу «Нова генерація»): «Зовсім іншого кшталту був поет Віктор Вер, перекладач Данте, людина дещо академічного стилю, який проте, писав і оригінальні вірші. З’явився в колі прибічників Семенка я вже не знаю звідки. Людиною був винятково скромною і непоказною…».

1930 року побачила світ збірка віршів членів товариства, в т. ч. і В. Вера, а 1931 року у видавництві ЛІМ вийшла перша його книга **"Колектив. Поема",** де йшла пристрасна розповідь про кроки першої п'ятирічки, трудові будні, ентузіазм її героїв. Продовженням попередньої книги стала нова збірка віршів **«Колона пісень»,** яка з’явилася 1933 року.

1935 року Віктор Прокопович переїхав до Києва. Крім поетичної творчості, займався перекладами. У кінці 1940 року в його перекладі українською мовою вийшла драма «Гамлет» Шекспіра. До речі, цей твір був поставлений спочатку на сцені Харківського драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка, згодом – Львівського драматичного театру ім. М. Заньковецької.

1941 року з-під пера В. Вера в серії «Література і мистецтво» виходить праця **«Данте. Життя і творчість поета».**

Розвій його творчості 30–40-х рр. перервала війна. Віктор Прокопович загинув у бою в травні 1944 року.

Щоб не було!
Темп!
Темп!
Даєш те–темп!
Галло!

В світа!
Повінню
повне море...
Гайда!
Гойдає вода.

ЛІТЕРАТУРА

Вер В. Поезії / В. Вер // Українська авангардна поезія (1910–1930 рр.) : антологія / упорядники О. Коцарев, Ю. Стахівська. – К., 2014. – С. 101–127.

Віктор Вер : [коротка біографія, поезії] // Розіп'ята муза : антологія укр. поетів, які загинули насильницькою смертю : у 2-х т. / укладач Ю. Винничук. – Львів, 2011. – Т. 2. – С. 455–458.

Ротач П. П. Вер Віктор Прокопович / П. П. Ротач // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2005. – Т. 4. – С. 245.

Віктор Вер : [коротка біографія, поезії] // Прапори і багнети : збірник / упорядник І. Гончаренко. – К., 1986. – С. 200–204.

ГОНЧАРЕНКО ІВАН ГРИГОРОВИЧ
(1920 – 1942)
український поет

Народився Іван у Прилуцькому повіті Полтавської губернії у селянській сім'ї. Закінчив семирічку, Прилуцький ветеринарний технікум, курси вчителів при педагогічній школі. Писав вірші, які друкувалися у місцевій пресі, в обласній. Оскільки уже був відомий поет-полтавець з таким самим ім'ям і прізвищем, то Іван Григорович через якийсь час додав до свого прізвища псевдонім – Прилуцький.

Армійську службу відбував у далекому Приморському краї. З перших днів війни Іван Гончаренко на фронті, де і загинув 1942 року. Місце поховання невідоме.

Напиши хоч півслова мені
Буду ждати і місяць, і два.
У якій зустрічать стороні
І які вибирати слова?
Ляжу спати – очей не зведу.
І Прилуки насняться, і ти,
Через Удай кленові мости
І тополі в янтарнім меду.

ЛІТЕРАТУРА

Іван Гончаренко : [коротка біографія, поезії] // Розіп'ята муза : антологія укр. поетів, які загинули насильницькою смертю : у 2-х т. / укладач Ю.Винничук. – Львів, 2011. – Т. 2. – С. 366–367.

ГРЕБІНКА ЛЕОНІД ЄВГЕНОВИЧ
(1909 – 14.04.1942)
український поет, перекладач

Народився Леонід, (внучатий племінник відомого письменника Є. П. Гребінки), у с. Мар'янівка Пирятинського повіту Полтавської губернії в родині дрібного поміщика Євгена Аполлоновича. Як свідчить він сам в автобіографії: «Раннє дитинство провів у різних містах Полтавської губернії – Золотоноші, Миргороді, Пирятині, де батько служив у міській управі чи то в земстві. Сам він був з дворян.

1923 року після смерті від тифу батьків, я потрапляю безпритульником до Києва. Влаштовуюсь у дитячий будинок, потім переходжу в дитяче містечко. Під час навчання в технікумі – до інтернату підлітків. На самостійне життя виходжу 1927. В гонитві за славою поетичною кидаю навчатись в ІНО (інституті народної освіти).

Писати почав років з 12-ти, друкуватися – з 1925. Такий успіх у ранній молодості закрутив мені голову, через що я залишився недоуком.

Моя «слава» була недовговічна. Після виходу в світ книжки **«Радість чорноземна»** 1929 мені здалося, що юнацькою хворобою поезії я вже перехворів, і я втягся у безпосередню журналістику, закинувши вірші».

1939 року Леонід вступив до Літературного інституту ім. Горького, де навчався два роки. 1939 року він закінчив переклад українською трагедії Шекспіра «Гамлет» і передав повний машинописний текст до Київського драматичного театру ім. І. Франка.

Цей переклад серед літературознавців вважається одним з найкращих. Основною відмінністю від інших перекладів є автентична народна мова.

Залишила спогади про зовнішність, характер Л. Гребінки господарка квартири, де він мешкав у Москві: ***«Росту він був середнього, міцної статури. Не хворів, мабуть, був кріпкого здоров'я, колір його волосся – темний. Говорив він гарячково, надто, коли розмова заходила про Україну, її несвободу, залежність від Росії… Він дуже грамотно висловлював свої думки, мова його була насичена синонімами, метафорами…».***

1941 року Леонід закінчив переклад «Слова о полку Ігоревім», у цей же час переклав перший розділ «Євгенія Онєгіна», три вірші О. Пушкіна, написав «Кримські вірші». Приходило визнання, але…

14 квітня 1942 року, на 33-му році життя загинув, не розквітнувши, ще один талант родини Гребінок.

Дай мені руку здалека:
Важко іти в завірюхах,
Серця жагучий клекіт
Хочу і в тебе послухать.
Мов зачаровані діти,
Підемо, взявшись за руки, –
В бурю,
В мороз
І в вітер, –
В край, де нема розпуки.

ЛІТЕРАТУРА

Припутень О. Той, хто найкраще переклав Гамлета / О. Припутень // Дачник. – 2012. – № 51 (груд.). – С. 12.

Гребінка Леонід : [коротка біографія, поезії] // Розіп'ята муза : антологія укр. поетів, які загинули насильницькою смертю : у 2-х т. / укладач Ю. Винничук. – Львів, 2011. – Т. 2. – С. 227–230.

Дзюба І. Леонід Гребінка / І. Дзюба // Дзюба І. З криниці літ : у 3-х т. – К., 2007. – Т. 3. – С. 429–439.

Доценко Р. Гребінка Леонід Євгенович / Р. Доценко // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – Т. 6. – С. 389.

Гребінка Л. Поезії / Л. Гребінка // Шедеври любовної лірики. – К., 2006. – С. 296–300.

ЗИМНИЙ (Писаревський) ЛЕОНІД ЯКОВИЧ
(18.02.1907 – травень 1942)
український поет, журналіст

Народився Леонід в м. Костянтиноград Полтавської губернії. Після закінчення вищої початкової школи освіту здобував самостійно, користуючись домашньою бібліотекою. Його батько і дядько були власниками книжкової крамниці.

У шістнадцять років почав працювати на залізниці. Переїхавши до Харкова, працював піонервожатим, що стимулювало юнака писати для дітей пісні. Друкуватися почав з 1929 року. Окрім збірок поезій "Не в дні ювілеїв" (1930) і "На-гора" (1932), видав книги для дітей: "Риба", "Магнітобуд" (1932), "Пісенник" (1937).

Леонід захоплювався футуризмом, більшість цих віршів – агітки. Перед війною працював у партійному журналі, а з початком війни, з липня 1941 року – спеціальним кореспондентом газети 57-ої армії. Військове звання – капітан.

В рік 35-річчя Перемоги над фашизмом поет-полтавець І. Гончаренко написав: ***«Вірою в нашу Перемогу були проникнуті фронтові поезії, кожен віршований рядок Л. Зимного. Але йому не судилося вернутися з війни».***

В травні 1942 року Л. Зимний потрапив в оточення. Разом із бойовими друзями він пробивався на схід, до своїх, і не дійшов. Обірвалося молоде життя, а з ним і недоспівана пісня. Уже посмертно влітку 1942 року в Воронежі вийшла збірка фронтових віршів Л. Зимного...

Невелика літературна спадщина Л. Зимного. Але кращі його вірші живуть і багато промовляють нашим серцям, вливають в них добрі, високі почуття і думи поета-патріота.

Дівчина на війні

Тендітна дівчина з блакитними очима
Пройшла з полком важкий воєнний шлях,
Вона не розлучалася з бійцями
В далеких маршах і в тяжких боях.

Її нам не доводилось гукати,
Коли бійця вражали вороги.
Сама ішла, хоч рвалися гранати
Й снаряди вибухали навкруги.

ЛІТЕРАТУРА

Леонід Зимний : [коротка біографія, поезії] // Розіп'ята муза : антологія укр. поетів, які загинули насильницькою смертю : у 2-х т. / укладач Ю. Винничук. – Львів, 2011. – Т. 2. – С. 340–344.

Рева Л. Г. Зимний Леонід (справжнє – Писаревський Л. Я.) / Л. Г. Рева // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2010. – Т. 10. – С. 578.

Леонід Зимний : [коротка біографія, поезії] // Прапори і багнети : збірник / упорядник І. Гончаренко. – К., 1986. – С. 126–131.

КОТОВ БОРИС ОЛЕКСАНДРОВИЧ

(25.04.1909 – 29.09.1943)
поет, Герой Радянського Союзу

Народився Борис у Тамбовській області в сім'ї сільського священика та вчительки. Закінчивши школу, він почав працювати секретарем сільради, викладав на курсах неписьменності. В юності у нього пробудився літературний талант, з–під пера почали виходили ліричні вірші, проза, публіцистика.

Романтика перших п'ятирічок покликала Бориса на шахти Донбасу. В 30-х роках він працював на горлівській шахті № 9 «Підземгаз», брав участь у роботі літературного об'єднання «Кочегарка», на сторінках альманаху «Літературний Донбас» публікувалися його вірші, що несли в собі дух того часу.

Працівник редакції, журналіст Ю. Чорний-Діденко пізніше згадував високого, голубоокого юнака, який мав такий яскравий, щирий поетичний голос.

За станом здоров'я Борис був звільнений від військової служби, але став добровольцем. На війні – з 1 квітня 1942 року, був рядовим солдатом-мінометником, через рік став сержантом, командиром мінометної обслуги 737-го стрілецького полку 47-ої армії. В коротких перервах між боями народжувались вірші.

Ось які рядки Борис написав за місяць до своєї загибелі:

Последнее письмо

В полночь холодно, в полдень жарко.
Ветер хочет всю пыль смести,
Остается рабочий Харьков
Вехой, пройденной на пути.

Войны слева и войны справа.
В центре – смертная карусель.
И задумчивая Полтава
Перед нами лежит, как цель.

28 августа 1943 г.

Подаємо опис подвигу Котова, який він здійснив на полтавській землі:

«Сержант Котов Б. О. 27 вересня 1943 року при форсуванні Дніпра в районі південної околиці с. Калеберда [Кременчуцького району] першим доставив свій міномет на вогневу позицію і відкрив вогонь по противнику.

29 вересня 1943 року супротивник зробив небезпечну контратаку на правий фланг наших бойових порядків… Помітивши скупчення піхоти супротивника, сержант Котов, встановивши свій міномет на відкритій позиції, вів влучний вогонь прямою наводкою. Фашисти наступали колонами, підтримані вогнем з самохідної гармати «фердинанд».

Розстрілявши боєзапас, сержант Котов озброївся гвинтівкою і гранатами і, коли наша піхота піднялася для контрудару, Котов кинувся на фашистів і вступив у рукопашний бій. Знищуючи ворогів гранатою, гвинтівкою і прикладом, Котов наводив паніку в лавах супротивника, а коли фашисти почали тікати, переслідував ворогів.

Своєю хоробрістю Котов захоплював за собою й інших бійців. Осколком міни Котов був убитий. Він загинув смертю хоробрих… Гідний (посмертно) вищого ступеня відзнаки – звання Героя Радянського Союзу».

Прах Б. Котова покоїться в братській могилі в одному з придніпровських сіл неподалік від могили Т. Шевченка.

Перша книга поета – **«Стихи»** вийшла 1953 року, а друга – **«Недоспівана пісня»**1960 року у Донецьку. Його посмертно було прийнято до Спілки письменників СРСР. Ім'я Б. Котова в Горлівці присвоєно вулиці, школі та шкільному музею. Біля школи № 2 встановлено бюст Героя. Більшість фронтових віршів поета збереглися завдяки листам, які Борис писав додому з фронту.

ЛІТЕРАТУРА

Скобельський В. "Здесь штык нужней, чем карандаш..." : поет Б. Котов загинув у боях за Україну / В. Скобельський // Голос України. – 2010. – 30 берез. – С. 17.

Котов Борис // Письменники Рад. України. 1917–1987. – К., 1988. – С. 312.

Котов Борис Александрович // Герои Советского Союза: краткий биогр. справочник : в 2-х т. – М., 1987. – Т. 1. – С. 754.

Борис Котов : [коротка біографія, поезії] // Прапори і багнети : збірник / упорядник І. Гончаренко. – К., 1986. – С.179–185.

Котов Б. О. Вірші / Б.О. Котов. – К.: Молодь, 1975. – 127 с.

МАРТИНЕНКО (КУТКОВИЙ) ІВАН

(? – 1942)

український письменник

Народився Іван в с. Городище Полтавської губернії. Закінчив Глобинське реальне училище. Належав до Спілки селянських письменників «Плуг».

Писав байки, фейлетони, акростихи. Друкувався в журналах

«Рідний край», «Плуг», газетах «Вісті», «Радянський селянин». Автор збірки «Наддністрянські краєвиди», «Виїзд на Каховку».

Підтримував творчі зв’язки з багатьма українськими письменниками, зокрема з В.Винниченком, Г. Чупринкою.

Мартиненко був залишений у підпіллі.1942 року затриманий фашистами в м. Горлівка і закатований у Дніпропетровському концтаборі.

До України

Доволі би спати
Наша рідна мати,
Сонце височенько зійшло,
Пора прокидатись,
Час за діло братись
Настала пора вже давно!
Буде з нас неволі,
Тяжкої недолі,
Ми кращого хочем життя...

ЛІТЕРАТУРА

Іван Мартиненко (псевдонім – Іван Кутковий) // Розіп'ята муза : антологія укр. поетів, які загинули насильницькою смертю : у 2-х т. / укладач Ю. Винничук. – Львів, 2011. – Т. 2. – С. 368–369.

СЕМЕНОВ ДЕМ'ЯН ЗАХАРОВИЧ

(30.09.1906 – 12.03.1944)
журналіст, письменник

Народився в Тульській області в сім'ї робітника. Рано втратив батьків. Із 1918 року був вихованцем Першої кінної армії. Здобувши політичну освіту, працював на комсомольській роботі; очолював редакцію газети "Приазовский рабочий", виступав не тільки зі статтями, а і з художніми творами. На початку 30-х років побачили світ дві його повісті **"Вызов брошен"** та **"Пласты в огне".**

1934 року 27-річний Дем'ян отримав призначення на посаду редактора семенівської районної газети "Розгорнутим фронтом". Семенівщиною він був зачарований, прикипів серцем до степового краю, багатого пам'ятками природи, історії та культури, а ветерани-газетярі запам'ятали його як талановитого журналіста, публіциста, порадника сількорів. Через п'ять років Семенова перевели до Києва, де він трудився на студії художніх фільмів.

З перших днів війни військовий кореспондент Д. З. Семенов на фронті. 1941 року з'явилася його збірка оповідань **"Гнев народа"** і книга нарисів про героїв важких боїв.

Під час визволення Миколаївщини старший лейтенант Семенов, щоб зупинити наступ ворожої колони танків, на шляху якої був армійський шпиталь, кинувся з гранатою в руці під фашистський "тигр".

Підірвана машина заступила шлях іншим і наші підрозділи встигли закріпитися і відбити натиск фашистів. Ціною власного життя головний редактор дивізійної газети врятував сотні бійців.

Посмертно його нагороджено орденом Вітчизняної війни першого ступеня. Епізод загибелі Дем'яна Семенова описав письменник В. Пеунов у книзі **"Солдати слави"** (2003).

Ім'я Дем'яна Захаровича золотими літерами викарбувано на мармуровій дошці в Спілці письменників України. Вдячні колеги загиблого героя з нагоди 50-річчя районки заснували в Семенівці **"Пам'ятний диплом імені Д. З. Семенова".**

Почесну нагороду урочисто вручають громадським кореспондентам, краєзнавцям, поетам-початківцям і літераторам Семенівщини. Нині вже відзначено більше десяти активістів районної газети.

ЛІТЕРАТУРА

Бутенко Є. Семенов Дем'ян Захарович / Є. Бутенко, М. Шудря // Бутенко Є., Шудря М. Зерна пшеничної віри : довідник-антологія "Літератори й митці Семенівщини". – Глобине, 2007. – С. 57–58.

Дем'ян Семенов // Письменники Рад. України. 1917–1987 : біобібліогр. довідник. – К., 1988. – С. 531.

Дем'ян Семенов : [коротка біографія, текст оповідання "Іспит"] // Прапори і багнети : збірник / упорядник І. Гончаренко. – К., 1986. – С. 357–368.

СУРЖКО ПЕТРО АНДРІЙОВИЧ

(20.01.1903 – 1944, Польща)
український поет, учитель

Народився Петро в с. Горошине Хорольського повіту (тепер – Семенівського р-ну) в багатодітній сім'ї. Закінчивши сільську школу, вступив на робітничий факультет (1922). З дитинства юнака вабила професія учителя, тому він стає студентом Лубенського учительського інституту, який успішно закінчив 1935 року.

Служба в армії, навчання на командирських курсах, які він закінчив у званні старшого лейтенанта. Перед війною Петро Андрійович працював директором середніх шкіл в селах Горошиному та Худоліївці Семенівського р-ну.

Під час Другої світової війни був учасником руху Опору, його заарештували окупанти і вивезли до концтабору в Польщі (1943). Там, за дротом, він і загинув.

Петро Суржко писав вірші з учнівських літ. Мав кілька зошитів своїх творів, але до нас вони не дійшли. Пощастило знайти одну поему та кілька поезій.

Їду вчитись

Сонце сіло за Сулою,
Впала в трави вже роса
Кличе завжди за собою
Дня наступного краса.
Ще не був я за порогом,
Не лишав своїх батьків.
Всі мені гукають: "З Богом!
Сам ти вчитись захотів".

ЛІТЕРАТУРА

Бутенко Є., Шудря М. Суржко Петро Андрійович // Зерна пшеничної віри : довідник-антологія "Літератори й митці Семенівщини" / Є. Бутенко, М. Шудря. – Глобине, 2007. – С. 178–179.

ТАРНАРУЦЬКИЙ РОМАН ЄФРЕМОВИЧ

(15.11.1911 – 18.07.1944)

український поет, педагог

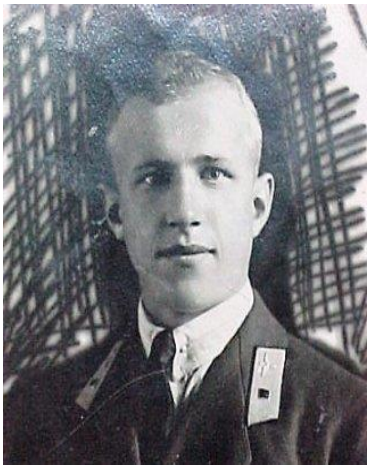

Народився Роман у м. Гадяч. 1928 року, закінчивши семирічку, виїхав до м. Харкова. Працював на заводі токарем, піонервожатим у школах, комсоргом.

Після закінчення історичного факультету Харківського університету отримав посаду директора школи № 12, був директором дитячої туристичної бази.

З 15-річного віку Роман дописував до газети «На зміну», журналу «Червоні квіти». Виступав з нарисами, оповіданнями, віршами у газетах «Комсомолець України», «Комсомольская правда».

Під час війни Тарнаруцький у званні молодшого лейтенанта був командиром артилерійського підрозділу. Загинув біля с. Вигоди (тепер – територія Польщі), похований там же.

НА ЧОВНІ

Близько верховоди стрибають над водою
І падають назад в зелену повінь Псла,
До нас шумує ліс і ніби зве до бою,
А потім завмира і знову ніч німа...

На човні світла ніч і місячне проміння,
Полощуть хвилі Псла і б'ють у береги,
Над яворoм комиш проноситься гудінням,
А ми пливем вперед по голубій воді...

ЛІТЕРАТУРА

Роман Тарнаруцький : [коротка біографія, поезії] // Розіп'ята муза : антологія укр. поетів, які загинули насильницькою смертю : у 2-х т. / укладач Ю. Винничук. – Львів, 2011. – Т. 2. – С. 453–454.

ЦАПИР ЯКІВ АРХИПОВИЧ

(1905/1906 – 04.05.1942)

український журналіст, поет

Народився Яків у с. Бетяги (тепер – у складі с. Великі Кринки Глобинського р-ну) в селянській сім'ї. Хлопчина гарно навчався в школі, писав вірші, був організатором літературного гуртка, редактором стінної газети.

Закінчивши семирічку, Яків вступив до Кременчуцьких педагогічних курсів, потім до Кременчуцького педагогічного технікуму, старанно опановував професію.

Свої спогади про Цапира залишив поет-полтавець І. Гончаренко: ***"Зустрівся я і познайомився з Я. Цапирем 1931 року. Тоді до Кременчука на зустріч з читачами прибула бригада письменників літературної організації "Молодняк". Нам було доручено ще й важливе організаторське завдання – створити у Кременчуці філію "Молодняка".***

Тут у місцевому літературному об'єднанні активно готувалася творча молодь. На зустрічі з читачами в літньому парку виступив і Я. Цапир. Несміливо, хвилюючись, зійшов на трибуну невисокий на зріст гостроокий юнак. А прочитав поезії про рідне місто енергійно і виразно.

Моє знайомство, теплі зустрічі на Дніпрі в Кременчуці з початкуючим поетом незабаром переросли в дружбу, коли Я. Цапир восени того ж 1931 року приїхав до Харкова навчатися в інституті педагогічно-професійної освіти, а потім став працівником республіканської газети "Вісті".

Скромний у житті, жадібний до науки, самовідданий у праці, обдарований юнак досяг успіхів у навчанні і в журналістській діяльності. На різних посадах в редакції газети "Вісті" Яків працював у Харкові і в Києві, з перенесенням туди столиці України.

На сторінках газети друкувалися його статті, нариси, рецензії, переклади поезії братніх літератур, позначені зрілістю думки, широтою кругозору, літературною майстерністю. Не цурався Я. Цапир і поетичного жанру, хоча копітка трудоємка праця в газеті майже не залишала часу для власних віршів".

В 30-х роках Яків перебував на шахтах Донбасу. Він, аспірант Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка, разом з робітниками керував зарубними машинами, вантажив вугілля на конвеєр. Тут же він писав римовані заклики, випускав стіннівки, написав чимало поезій, які були опубліковані в журналі "Молодняк". Тоді ж Цапир став членом Спілки письменників України.

1937 року Яків Архипович був звинувачений в націоналізмі і репресований, йому заборонили писати. Перед війною Цапир був звільнений. Не евакуювався і жив у Києві. Наприкінці квітня 1942 року його видав нацистам зрадник.

4 травня 1942 року Яків Архипович був страчений у Бабиному Яру в Києві, як український патріот, журналіст.

"Завчасно обірвалося життя Я. Цапира і його літературне обдарування розкрилося не повністю. Але і те, що він створив лишило добрий слід і не повинно припасти архівним пилом", – написав І. Гончаренко.

ПІСНЯ

Бо склалася пісня
Залізна, бадьора
Про волю мужицьку,
Про кращі віки.

Про те, що на села
На крилах крицевих
Машинове диво
Вже гучно летить.

Машинова пісня
На полі заграє
І вітер і хмари
Здивує вона.

ЛІТЕРАТУРА

Сорокопуд І. З когорти ліриків / І. Сорокопуд // Сорокопуд І. Великі Кринки та великокринківці. – Полтава, 2011. – С. 316–319.

Яків Цапир : [коротка біографія, поезії] // Розіп'ята муза : антологія укр. поетів, які загинули насильницькою смертю : у 2-х т. / укладач Ю Винничук. – Львів, 2011. – Т. 2. – С. 290–291.

Григор'єв В. Цапир Яків Архипович (1905/06 ?–1942) / В. Григор'єв // Григор'єв В. Роде наш прекрасний : історія Глобинського р-ну в особах. – Полтава, 2007. – С. 363–364.

ШУТІР ПИЛИП АНТОНОВИЧ

(1913–1944)

український журналіст, письменник

Народився Пилип у с. Великий Хутір Драбівського р-ну Полтавської губернії у багатодітній селянській сім'ї. Ще до школи самотужки навчився читати і писати, тому його відразу прийняли до другого класу семирічки, після закінчення якої навчався у Золотоніському агрономічному технікумі.

Деякий час він вчителював у рідній школі, але література все більше захоплювала юнака, тому він їде навчатися до Харківського технікуму журналістики.

З 1936 року Пилип Антонович працював журналістом у редакціях молодіжних, обласних видань у Вінниці, Дніпропетровську, Запоріжжі, Києві.

Перед війною П. Шутір захворів на туберкульоз кісток правої ноги. Після операції припадав на хвору ногу, тому через цю ваду не потрапив на фронт. Але брав активну участь в обороні Києва, був поранений. Евакуйований у Середню Азію, де й помер.

Посмертно, в рік 40-річчя Перемоги, прийнятий до Спілки письменників СРСР (1985).

КИЇВ

Над зеленню трави і чорнобриву
До світла й сонця хиляться проса.
Війна здійма важку багряну гриву,
Але твоя не помира краса!

Вставай же, Київ! З кожної бійниці
Громи чужинця. Згине хай шакал!
Ти в бурю прориваєшся, як птиця,
Супроти бур встає твій "Арсенал"!

21 серпня 1941 року

ЛІТЕРАТУРА

Пилип Шутір : [коротка біографія, поезії] // Розіп'ята муза : антологія укр. поетів, які загинули насильницькою смертю : у 2-х т. / укладач Ю. Винничук. – Львів, 2011. – Т. 2. – С. 459–460.

Пилип Шутір // Письменники Рад. України. 1917–1987 : біобібліогр. довідник. – К., 1988. – С. 673.

Пилип Шутір : [коротка біографія, поезії] // Прапори і багнети : збірник / упорядник І. Гончаренко. – К., 1986. – С. 223–229.

Для замiток

"Свою юність війні віддали..."

Молоді поети, літератори-полтавці, загиблі в роки Другої світової війни

ВИП. 2

Упорядник : *Н. М. Требіна*

Редактор *С. В. Сичова*
Комп'ютерна верстка *Д. С. Ведь*
Відповідальна за випуск *І. В. Балибіна*

Підписано до друку 21.06.2016. 24 стор. Тираж 5 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36039, м. Полтава., вул. О. Гончара, 25а
http://libgonchar.org *E-mail:* pobugonchara@uk

"Свою юність
війні віддали..."

Пам'ять про полеглих –
в серцях живих